

TEKSTIN ASEMOINTI

mopo ja tehdas nuhjinainen nyrkkipaja tai viinapannu kuusen juurella. Lainausmerkkien käyttö ironisoimaan sanoja on kelvollinen keino, mutta liika on liikaa. Hyvä tehokeino usein toistuksessaan lakkaa olemasta tehokeino.

Sitten Jukeka käski mun painua... No, kyllä sinä tiedät.

Enkä tiedä, sano sel Kolmen pisteen tai vaihtoehtoisesti ajatusviivan käyttäminen ilmaisemaan poisjätettyä on ärsyttävää. Eikö kirjoittaja kehtaa kirjoittaa sanaa vit tuun, joka todennäköisesti on se pois jätetty sana. Tai mistä minä tiedän. Voi se sana olla pehkuihin tai vaikka papusoppaan.

Anna mulle... vettä... pian!

Katkonaisen puheen merkinä kolme pistettä toimii – vähän aikaa. Pitkään jatkussaan hiirenpapanat alkavat harmittaa.

Kuuntele, mä odotin kolme tuntia! sitä jätkää.

Olin varma, että se parisukuina? pettäisi kaupanteossa.

Huutomerkkiä ja kysymysmerkkiä voi käyttää näinkin korostamaan, kyseenalaisittamaan tai epäilemään. Keino on varsin vahva, eikä sitä ainakaan lyhyessä tarinassa ole syytä käyttää yhtä kertaa enempiä.

Kaikki on ilmaisuja, välimerkitkin. Oivaltavasti käytettynä millä tahansa välimerkillä voi tekstiin luoda hidastuksia, raukoja, painotuksia, korostuksia, ihmettelyä, ironiaa, tunnelatauksia. Harkinta ja säästeliäisyys ovat kuitenkin aina paikallaan.

un lukija aukaisee kirjan, hänen silmänsä tekevät ensimmäisen jäsennyksen, ennen kuin hän on lukenut riviäkään. Tämän ensimmäisen jäsennyksen muistijälki auttaa lukijaa jaksottamaan lukemansa. Se ei kuitenkaan onnistu, ellei kirjoittaja ole asennoinut tekstiä mielekkäästi. Se tarkoittaa tekstin jakamista selvästi erotettuihin kappaleisiin ja dialogin ja siirtymien sopimusluonteista merkisemistapaa.

Kaunokirjallisen tekstin asemoinnilla on vakinnutunut maailmanlaajuinen käytäntö. Olen laatinut seuraavan ohjeiston tästä käytännöstä. Haluan sitä ennen huomauttaa, että kustannusvirikäläjinäkin lukee mieluummin tekstiä, joka on asennoitu oikein, kuin tekstiä, joka on huiskaistu paperille mielen sattu. Kokemuksesta tiedän, kuinka raskaaksi lukeminen käy, jos kappalejako puuttuu, rivit on kirjoitettu ykkösvälillä paperin laidasta laitaan ja repliikit sulloittu muun tekstin sekaan.

Ja nyt se ohjeisto:

1. Ensimmäisen kappaleen ensimmäinen rivi aloitetaan vasensuoralta (vasemmasta marginaalista) sisenetämättä.
2. Sen jälkeen repliikit ja uudet kappaleet sisenetetään *saman verran*, tavallisimmin neljä tyhjää lyöntiä tai ohjelmoimalla tietokoneelle sisenety.

3. Yleensä repliikkiä seuraava kappale sisennetään, mutta suoran kerronnan osuus voi jatkua heti repliikin jälkeenkin.
4. Repliiikistä sisennetään vain ensimmäinen rivi.
5. Repliikin merkistämistapa:
  - jokainen repliikki omalle rivilleen, paitsi jos sama henkilö jatkaa repliikkiä johtolauseen jälkeen.
  - repliikki voidaan merkitä panemalla ajatusviiva sen eteen tai käyttämällä lainausmerkkejä repliikin ympärillä. Ensin mainittu tapa on suositeltavampi, koska pyrkimyksenä on viljellä merkkejä mahdollisimman vähän. Teksti, jossa on runsaasti dialogia, alkaa äkkiä näyttää joulukuuselta, jos käytetään lainausmerkkejä.
- repliikin jälkeen tulee *vain yksi välimerkki*, piste, pilkku, huutomerkki tai kysymysmerkki. Tämä sääntö koskee kumpakin repliikkien merkistämistapaa.
- repliikin jälkeinen johtolause alkaa aina pienellä alkukirjaimella, ellei kyseessä ole erisnimellä alkaava johtolause.
- johtolauseessa on suositeltavampaa käyttää suoraa sanajärjestystä (hän sanoi) kuin käännettyä (sanoi hän).
6. Esim. aika-, paikka- tai tilannesiirtymä osoitetaan käyttämällä riviväliä isompaa väliä (2 x riviväli). Tämän jälkeen alkava kappale aloitetaan vasen-suoralta sisentämällä.

7. Vasen marginaali leveäksi. Koneella kirjoitettaessa ei ole syytä käyttää ravuutusta, varsinkaan jos teksti on levykkeellä. Silloin lopullisessa painoosussa ravuviiva voi osua vaikka keskelle sivua. Oikea marginaali saa olla käsikirjoituksessa liehuva.
  8. Poikkeamat muusta tekstistä, kuten esim. kirjeet, on hyvä sisentää kokonaan, ei kuitenkaan välttämättä.
  9. Paras riviväli on kakkosväli.
  10. Otsikon loppuun ei tule pistettä.
  11. Teksti vain toiselle puolen paperia.
  12. Älä unohda sivunumerointia.
- Seuraavaan mallitekstiin olen pyrkinyt sisällyttämään asemointiohjeisrossa kerrotut merkistämistavat.

Valoilmiö

Täivas oli vielä aamullakin kirkas, kun Unelma asteli valvotusta yöstä huolimatta reippasti kohri harmaraa rakennusta, jonka katolla jätikkokoiset lautasantennit kuuntelivat korvat höröllä avaruutta. Portaiton edessä hän empi hetken. Sitten hän harpoi askelmat ylös ja kiskaisi raskaan oven auki.

Ereisaulassa hän huomasi opaskilven: Uudet JÄSENET. Nuoli osoitti oikealle. Hän noudatti kehoitusta ja saapui siniseksi maalatun oven eteen. Ovesta oli kookas kyltti: JÄSENIKSI PYRKIJÄT.

– Hyvää päivää, hän sanoi ovesta astuttuaan kaljupäiselle miehelle, joka nuokkui pöyränsä takana.

– Huomenta, mies ynähti unisena.

– Minä soitin illalla. Minä näin taivaalla valoilmiön. Se ei ollut tähdenlento. Siitä olen varma.

– Niin kuin ne parisataa muutakin, mies huokaisi. – Puhe-
lin on soinnut koko yön.

Siinä samassa huoneen perältä aukeni kapea ovi ja siitä astui sisään kalmanvihertävä kääpiö, jolla oli luonnottoman suuri pää ja naurettavan pienet, vaaleanpunaiset korvat. Kuruudessaan oressa nuokkui oranssi antenni. Unelma ei ollut uskoa silmiään.

– Minä en kestä tätä teidän ilmastoaanne, kääpiö rahisi surkeasti. Kaljupäinen mies terästyäytyi ja nousi.

– Valitan, ammoniaki on päässyt loppumaan. Labrasta ehkä löytyy tilkka kohmeloon. Uusi läheys tulee huomenna.

Kääpiö nyökkäsi kiitokseksi, mutta jäi hetkeksi tuijottamaan Unelmaa. Oranssi antenni pongahhti pystyyn ja lähetti muutama sekunnin ajan tiheän välähdyssarjan. Sitten kääpiö poistui.

– Kuka hän oli? Unelma haukkoi henkeään.

– Teidän valoilmiönne. Hän tuli eilen. Sopeutumisvaikeuksia. Sen ymmärtää niin pitkän matkan jälkeen. Unelma kuunteli suu auki. – Maistuisiko kuppi kuumaa?

– Ammoniakkia! hän parkaisi.

– Sitä tarjollaan vain kaukovieraille. Jäseneksi pyrkijät saavat happeeteä. Pyrittäkö vielä jäseneksi? mies jatkoi kyyrynselästä ja haukkorteli.

– Ilman muuta.

Uupuneen hitain liikkein mies poimi seinälokerikosta kaavakkeen. Unelma näki jo kaukaa sen yläreunasta kookkaan tekstin: JÄSENHAKEMUS. Kun hän sai paperin eteensä, hän alkoi täyttää sitä vapisevin käsin. Havaittu kohde-kohtaan hän oli vähällä kirjoittaa: oranssi antenni.

Unelma odotti malttamattomana, hyväksyttäisiinkö hänet Paramormaalien Ilmiöiden Universaaliin yhdistykseen. Viikon kuluttua pikälähetä toi hänelle kirjeen, jonka sinetti ei auennut kuin vasaralla. Kuoressa oli foliolevyyn jäykin kirjassimian stanssattu viesti:

Paradin Homo Sapiens Femini!

En voi unohtaa kosmoksenvärisiä silmiänne. Jos tahonne on, lennätän Teidät lautasellani maaihnojen ääriin.

Toiveikas Alfa X-Q5

Tekstinäyte tekijän

Edellinen tekstinäyte noudattaa yleisiä ja perinteistä asemointimallia. Poikkeuksiatkin on. Esimerkiksi Keijo Siekkisen romaanissa *Aidin hauta* ei ole tavanomaisista kappalejakoja. Se on toteutettu käyrtämällä edellä esitetyä asemointiohjeiston kohtaa 6, ilmaisemalla siirtymät rivivälillä isomalla välillä. Sama toistuu kirjan loppuun saakka.

Márquezin romaanissa *Patriarkan syksy* ei ole yhdessäkään luvussa kappalejakoja ollenkaan. Pentti Saarikosken *Eino Leino* -kirjassa vain yksi luku on asemoitu edellä kerrotulla tavalla. Muissa luvuissa jokainen rivi alkaa vasensuoralta ja päättyy miin päättyy. Teos on kuin pitkä runoelma.

Muutamassa teoksessa olen nähnyt repliikit kirjoitettuaiksi ilman ajatusviivaa tai lainausmerkkejä. Repliikit ovat vain omalla rivillään.

Yleensä poikkeamat totutusta koetaan ärsyttävinä, mutta kirjoittajan vapautta valita tapansa on paha mennä rajamaan. Jos uuden tavan kokeilu vaarantaa selkeyttä, on syytä miettiä, kannattaako kokeilla. Kokeilun pitäisi olla ainakin hyvin perusteltua.

PS. Kun lähetat tekstin lehdelle, kustannustaloon, minne tahansa, ota aina itsellesi kopio, tulostettu teksti, levyke tai molemmat. Äläkä unohda nimeäsi ja yhteystietojasi.